

Posudek na překlad románu Johna Boyna *Skrytá zuřivost srdce*

Vydalo nakladatelství Slovart v roce 2019, překlad Runka Žaludová, redigovala Michaela Šmejkalová

Irský romanopisec John Boyne, autor jedenácti románů a šesti knížek pro děti je dnes již pojem. Jeho knihy *Chlapec v pruhovaném pyžamu* se ostatně celosvětově prodalo přes sedm milionů výtisků. Jeden by tedy očekával, že se mu jakýkoli zahraniční nakladatel bude věnovat s řádnou péčí a že jeho romány svěří osvědčeným překladatelům.

S lítostí musíme konstatovat, že v případě románu *Skrytá zuřivost srdce* se tomu tak nestalo.

Jen málokdy překlad konzistentně selhává na mnoha úrovních a jen málokdy jeho čtení působí zhruba stejné potěšení jako poslech Aničky Dajdou z Hvězdné pěchoty při interpretaci písně *Thank you*. Nebo jinak: číst tento román je to jako dívat se na rubovou stranu tapiserie; čtenář intuitivně tuší, že ta lícová bude hezčí, že to bude asi ten důvod, proč je autor slavný. Ale musí si ji jen představovat. Anebo v duchu redigovat tam, kde Michaela Šmejkalová neredigovala. Jenže bez originále se mnohdy skutečného významu stejně nedopátrá.

Krom formulační nemohoucnosti, otročení originálu a psychologické nevěrohodnosti přímé řeči je hlavním problémem překladu Runky Žaludové zkrátka to, že neumí anglicky, neumí anglickou idiomatiku a významy v té nejlepší žavesové tradici prostě jen od boku odhaduje, místo aby se dívala do slovníku, kdykoli je to potřeba.

Třeba větu *My flatmate Albert became engaged to be married to his girlfriend Dolores on a Monday night in early March* překládá jako „Můj spolunájemník Albert se zasnoubil a s Dolores se měl oženit v pondělí večer začátkem března.“ Ve skutečnosti se však udané datum vztahuje k zasnoubení, protože obrat „engaged to be married“ znamená prostě „zasnoubit se“.

Přísloušnou červenou tužku vytahuje poučený anglista v okamžiku, kdy si přečte větu „Jedna je celá ubrečená a ta druhá si znuděně zírání na kozy.“ – anglické „bored out of her tits“ totiž rozhodně neznamená, že si znuděně zírání na prsa, ale že „se samou nudou kope do zadku“.

Věta „and to my relief they didn't follow me“ neznamená „a k mému údivu za mnou nešli“, ale „k mé úlevě za mnou nešli“.

Souvětí „when I was seventeen and had been caught short walking past Trinity College“ opravdu neznamená „když mi bylo sedmnáct a šel jsem zkratkou kolem Trinity“, protože „to be caught short“ je prostě popis pocitu, že se vám chce čůrat. U tématu ještě zůstaneme, protože na větě „Jak jsem šel k toaletě, utahoval jsem si sám ze sebe“ se nám instinktivně něco nezdá – a aby ne, protože v angličtině zní „Still, I kept my wits about me as I got closer to the toilet“ – dotyčný homosexuál byl cestou na toaletu jen ve střehu. Měl proč, neboť přistižení při činu by mu vyneslo nepodmíněný trest.

A k onomu přistižení, ač ne úplně *in flagranti*, nakonec došlo a irský policista pak na něj křičel „nic na mě nezkoušej, nebo z tebe vymlátím **posraný hovno** a žádnéj člověk v téhle zemi mě nebude **žalovat**.“ To je kuriózní formulace, protože hovno je jaksi posrané z definice, v originálu ovšem

policista slibuje, že z něj vymlátí duši (případně mu rozbije držku) a obrát „*not a soul in the land who would blame me for it*“ znamená jen to, že takovou agresi (arciže ne fekální) mu nikdo nebude vyčítat. V následující konfrontaci využije druhý přistižený gay příležitost a vezme roha, což ovšem překladatelka nepochopila, takže v její verzi „Mary-Margaretě málem ukopl nohu, jak se rozháněl“ (*almost knocking Mary-Margaret off her feet as he made a break for it*), když ve skutečnosti Mary-Margaret jen málem porazil, když zdrhal.

Hrdina v angličtině uvažuje, že by se s padesátiletým tlustým policistou případně mohl ručně vypořádat (*I might be able to overcome him*), v překladu ze Slovartu ovšem rovnou přemýšlí, že by mu mohl *utéct*.

Pojďme si na chvíli od lexikálních kiksů odskočit ke stylové rovině.

„Jsou chvíle,“ řekl jsem mu, „kdy mám pocit, že popadnu nůž na chleba a prostě ho vrazím do srdce.“ (*“There are times,” I told him, “when I feel like taking a bread knife and just driving it into my heart.”*) Srozumitelné to je, ale nebylo by o dost elegantnější napsat „Občas,“ řekl jsem mu, „bych si nejradši vrazil nůž na chleba do srdce.“?

Nebo v okamžiku, kdy policista dorazí na záchodky: „A v tomto okamžiku jsem uslyšel kroky, jdoucí po schodech dolů.“ (*And that was the moment when I heard footsteps coming down the stairs.*) Můžou kroky „jít dolů“? Já bych řekl, že dolů šly spíš nohy a že by se to mnohem úderněji dalo přeložit „A v tom okamžiku jsem od schodů uslyšel kroky.“ (Jejich vektor nemusíme řešit, na záchodcích tam nikdo nebyl, takže pochopitelně k nim jen někdo přicházet, tedy směrem dolů).

Nebo si vezměte celé tohle rozvité souvětí:

Zvuky této **nekompromisní** vášně mě ale rozrušovaly, **zaháněly mě do zoufalé potřeby lidského kontaktu a do mých vlastních frustrací**, takže jsem na sebe hodil stejné oblečení, které jsem měl na sobě přes den a vyrazil po schodech do temnoty Chathamské ulice, **už napůl nesen vzrušením** z toho, v co jsem doufal.

V angličtině je to mnohem srozumitelnější. *The sound of their relentless passion had an unsettling effect on me, however, making me desperate for human contact and, giving in to my frustrations, I threw on the same clothes that I'd been wearing earlier in the day and made my way down the stairs to emerge into the darkness of Chatham Street, already half-aroused by the excitement of what I hoped was to come.*

Takže vašeň nebyla nekompromisní, ale *neúnavná*, hrdina zoufale toužil po nějakém lidském kontaktu, protože se poddal svým frustracím, nu a měl tak trochu erekci v očekávání věcí příštích. Když už jsme u té erekce, poznamenal jsem si Runčinu větu „...povzbudila kaskádu nekonečné slasti, kterou nám začalo nabízet naše mladistvé **otékání**“. Já vím, že anglické slovo *tumescence* se nepřekládá úplně snadno, ale aspoň za našich mladých časů jsme tomuto jevu říkali jinak.

Pojďme k trochu pochmurnějším věcem, konkrétně k následující pasáži, v podání Runky Žaludové poněkud zdeůřední:

„Aby zdůraznili své pokyny, kam má být doručeno 100 000 liber, vyjádřili únosci své případné **zklamání z neobdržení této částky** zasláním malíčku Julianovy levé nohy do domu na Darthmouthském náměstí.“

Jak už jistě tušíte, v originále to bylo jinak, a sice:

„Having issued instructions as to where the 100 000 pounds was to be left, the kidnappers signalled their disappointment at not receiving it by sending the little toe from Julian's left foot to the house on Darthmouth Square the following Tuesday.“

Tedy: vypadlo tu úterý, překladatelka nechápe anglickou gramatiku, a aby jí to dávalo smysl, ještě si tam přidá „případné“ zklamání. Správně má být: „Únosci zveřejnili pokyny ohledně místa, kam má být doručeno oněch 100 000 liber, a když tuto částku neobdrželi, dali svoje zklamání najevo tím, že následujícího úterý poslali do domu na Darthmouthském náměstí malíček z Julianovy levé nohy.“

O něco dále se jeden hrdina ptá: „Všiml sis, že některé části těla se zvětšují?“ (v AJ: „Have you noticed that the body parts are getting bigger?“) – tedy ne **některé** části těla, ale **ty** části těla, co posílají **únosci**. „Všimli jste si, jak se ty části těla zvětšují?“

V navazující pasáži najdeme větu „A vůbec, různé věci jsou přece vždycky větší než prsty u nohy“ (*„And anyway, things are always bigger than thumbs“*) – jenže málo platné, **thumbs** fakt nejsou prsty na nohou, ale palce. A navíc tady nejde o *různé věci*, kluci v celé konverzaci používají slovo „thing“ jako eufemismu k označení penisu, tady tedy třeba „A vůbec, každý ho má většího než palec“.

Rozloučím se s vámi podivuhodnou Runčinou větou „řekl James Hogan, neobyčejně vysoký kluk, který byl známý svým **nátlakem** na herečku Joannu Woodwardovou, s níž byl spojen jednostranným písemným vztahem delším než rok“ (v angličtině *„said James Hogan, an uncommonly tall boy who was known to have a serious crush on the actress Joanne Woodward, with whom he had been conducting a one-way relationship by post for more than a year.“*) Propánajána, CRUSH není NÁTĽAK! Zbytek věty není o moc lepší. Lépe třeba „neobvykle vysoký kluk, o němž bylo známo, že je **vážně zamilovaný** do herečky Joanne Woodwardové, s níž už přes rok vedl jednostranný korespondenční vztah.“

Mohli bychom pokračovat ještě dlouho – z excerpce z necelých deseti stránek knihy jsem použil necelou polovinu. Ale ani kdybych dodal, že se v překladu vyskytuje třeba „ministerstvo vzdělávání“ místo školství nebo že místo umělého dýchání se tu dává „polibek života“, na věci to nic nemění. Ten překlad je prostě zpackaný, nedostál ani elementárním nárokům na překladatelskou akribii, a proto je verdikt jasný:

Runka Žaludová si i kvůli nehorázné liknavosti své redaktorky Michaely Šmejkalové odnáší Skřípce za nejhorší překlad roku.